

A Mataró, el periodisme dels anys anteriors a la Guerra Civil té un nom: Marçal Trilla i Rostoll. Barceloní de naixement però instal·lat a Mataró gran part de la seva vida, químic de professió, exerceix com a periodista amb ploma aguda i brillant. De jove, col·labora al *Diario de Mataró*, però és l'any 1923, quan el rotatiu surt com a *Diari de Mataró*, que Trilla s'hi implica del tot i en serà el director entre 1927 i 1936. A la secció «Al marge dels fets», amb més de mil cinc-cents articles, hi comenta l'actualitat, tant de la petita realitat de la ciutat com la internacional. Escriptor de perfil democratacristià i de prestigi més enllà dels límits locals, també va deixar escrites novel·les i traduccions.

Francesc Masriera, amb l'ajuda inestimable d'Isabel Trilla, neta del periodista, ens fa la semblança del personatge en el marc dels temps convulsos que li va tocar viure.

MARÇAL TRILLA I ROSTOLL (1888-1967). UN GRAN PERIODISTA VOCACIONAL

INTRODUCCIÓ

El ben elaborat llibre en forma d'inventari de les publicacions impreses aparegudes a Mataró, *La premsa a Mataró 1820-1980*, de Francesc Costa i Oller, dona com a primer exponent de premsa local la publicació, el 1820, a la impremta Abadal, d'un *Almacén patriótico*. Un cas aïllat que no prosperà a causa de la implantació de l'absolutisme de Fernando VII. Passaren els anys i no fou fins a la segona meitat de segle, l'any 1856, que apareix un setmanari, *Revista Mataronesa*, amb una àmplia informació al servei de la ciutat i d'efímera vida: dinou exemplars. Més endavant hi ha profusió de premsa escrita, molta de curta durada: publicacions sorgides d'institucions i associacions, i també de filiació política, d'aparició irregular unes i més constant d'altres. Ja entrat el segle XX, Mataró enceta un diari amb la fusió d'*El Semanario de Mataró* (creat el 1883) i el *Diario de Mataró* (fundat el 1895). És quan es consolida *Diario de Mataró*, el 17 d'octubre de 1900, escrit en llengua castellana, amb seccions i informació local i forana. Un dels apartats, «Fulla catalanista», és redactat en català. L'any 1919 el diari va ser comprat pel setmanari *La Nau* i va passar a publicar-se en català, *Diari de Mataró i la Comarca*, que fins i tot va donar continuïtat a la numeració perquè se'n veiés la continuïtat.

En aquells anys, Mataró ofería una bona activitat econòmica, fabril i agrícola, amb les

Marçal Trilla, c. 1930. Col·lecció família Trilla.

consegüents entitats financeres, associacions, ateneus... Una ciutat que incrementava la població amb aportació forana atreta per la demanda laboral; una ciutat, doncs, viva i noticable, amb les inquietuds i els trasbalsos propis d'uns temps complicats.

El 5 de març de 1923 surt un nou *Diari de Mataró*, patrocinat pels senyors Antoni Marfà i

Josep Viladevall, propietaris d'Impremta Minerva, i sota la direcció de Salvador Llanas i Rabassa, antic director de l'anterior *Diario de Mataró*, i Marçal Trilla i Rostoll aquest darrer conegut per les seves col·laboracions a la secció «Comentaris» del rotatiu que s'havia publicat fins al 1919. Trilla aviat va prendre les regnes del diari, no hi abaixà mai la guàrdia —no m'equivoco— i així, amb un equip molt eficient, el *Diari de Mataró* va anar guanyant prestigi i reconeixement més enllà dels límits locals, fins al 1936.

MARÇAL TRILLA I ROSTOLL (1888-1967)

Marçal Trilla va néixer a Barcelona, a la Ronda de Sant Pau, l'11 d'abril de 1888, fill de Tomàs Trilla i Sardà i Anna Rostoll i Valls. El seu pare, empleat ferroviari, va canviar sovint de residència juntament amb la família. Va fer estada a Barcelona, Còrdova, Madrid, Arcos de Jalón, Saragossa... Ell, d'infant, va cursar els primers estudis a l'Escola Sagrada Família de Barcelona com a alumne intern.

En edat laboral, va entrar a l'empresa Azucarera del Gállego, de Saragossa, fundada el 1898, situada a prop del riu Gállego i en connexió amb la línia de tren Saragossa-Lleida. El director de l'empresa, Don Gonzalo Calamita, catedràtic de la Universitat de Saragossa, l'aconsellà i l'animà a estudiar peritatge químic a l'Escola de Vilanova i la Geltrú, per, després, reincorporar-se a l'empresa sucrera.

En finalitzar els estudis, va fer un petit viatge de final de carrera i publicà la que sembla la seva primera obra, *Impresiones de un estudiante*; inicià, a més, les activitats periodístiques en el diari de Saragossa *La Crónica*. El van nomenar secretari del Centre Català de Saragossa i hi donà algunes conferències. Fou, també, director del *Butlletí del Centre Català de Saragoça* [sic] (Torrent / Tasis 1966: 598). Una de les conferències, al Casino Mercantil, sobre la zona franca del Port de Barcelona, va provocar intenses discussions. El periodisme començava a ser-li fonamental en les seves activitats literàries.

L'any 1914 es va casar amb la mataronina Beneta Duran Calsapeu a la parròquia de Sant Josep de Mataró. S'havien conegut a Saragossa i no sabem quan es van instal·lar a Mataró perquè per raons de la feina d'ell, durant els primers anys del matrimoni, van viure en diferents poblacions. Van tenir tres fills: Tomàs, Anna Maria i Jordi, que

Retrat d'estudi del matrimoni Trilla Duran amb el seu primer fill, Tomàs.

Saragossa, 1917. Col·lecció família Trilla.

va morir de nen. Tomàs va néixer a Mora d'Ebre el 1915 i Anna Maria, a Saragossa el 1917. Va ser un matrimoni feliç que durà cinquanta anys, fins a la mort de Beneta el 12 de novembre de 1964.

L'any 1919 Azucarera del Gállego canvia de propietari i ell entra a la Refinería San Luís, de Rafael Morató, a Barcelona. Un any després, i per motius familiars, s'instal·la a Mataró, sense deixar en molts anys la refinaria.

EL DIARI DE MATARÓ

Marçal Trilla a Mataró, on ha format família, aviat col·labora a *Mataró i la Comarca*, amb uns comentaris àgils i posats al dia. El bisetmanari quedava sota la direcció de Salvador Llanas i Rabassa, periodista, poeta i dramaturg, que va cobrir amb nota alta el periodisme mataroní a cavall dels segles XIX i XX. Quan *Mataró i la Comarca* es deixa de publicar, Marçal Trilla fa amistat amb Antoni Marfà i Serra i Josep Viladevall i Traver, ambdós de filiació nacionalista i propietaris de la Impremta Minerva, que s'interessaven per la publicació d'un diari vespertí. Es funda el *Diari de Mataró* per substituir el bisetmanari desaparegut: un diari ambiciós, obert més enllà de la notícia local. La Impremta Minerva, domiciliada al carrer de Barcelona, en un edifici de doble cos amb planta baixa i pis, havia renovat la maquinària tipogràfica.

El 5 de març de 1923 surt al carrer aquest nou *Diari de Mataró*. Marçal Trilla hi publica un primer article, «Foc nou», i estrena la secció «Al

Capçalera del *Diari de Mataró*, que Marçal Trilla va dirigir entre 1927 i 1936.

marge dels fets». Es presenta com un dels fundadors del rotatiu, del qual assumeix la direcció pràctica, per, més endavant, fer-la efectiva del tot el 1927. A l'esmentada secció, hi comenta l'actualitat, tant de la petita història local com de la internacional: concert del pianista Emil von Sauer al Foment Mataroní, Abd El Krim i la Guerra del Rif, assassinat de Salvador Seguí i la vaga general, l'exili del Kàiser i el tractat de Versalles, el Parlament tancat..., són alguns dels temes tractats en els primers dies.

Amb tot, considero que les eleccions legislatives del 1923 van donar un impuls decisiu al vesperí més complet que s'ha editat a la ciutat. Van ser les darreres eleccions de la Restauració borbònica, de sufragi universal masculí i un sol diputat per circumscripció. La Joventut Nacionalista, amb pocs anys de vida, presentà Antoni Marfà i Serra, però aquest va sucumbir davant Lluís Moret i Català, un dels principals cacics polítics de la ciutat, monàrquic liberal adscrit a la facció dirigida pel comte de Romanones.

Som el 1923, amb una Mancomunitat de Catalunya presidida pel mataroní Josep Puig i Cadafalch; temps convulsos, violència als carrers, vagues obreres, la Guerra del Rif encadenava desfets, la pau de la Primera Guerra Mundial s'anava tancant malament... Després de la Gran Guerra (1914-1918), en els escrits se l'endevena aliadòfil, valora l'Anglaterra democràtica i la França innovadora. Amb els Estats Units no hi entra... A «Al marge dels fets» Marçal Trilla s'interessa per tot, amb ampli seguiment i exposant opinió. L'horroritzava el feixisme mussoliní

Membres de la redacció del *Diari de Mataró* al despatx de la Impremta Minerva, c. 1930. Marçal Trilla és el que porta ulleres, el primer de la dreta. Antoni Marfà, propietari del *Diari*, és el tercer de la dreta.

Foto: R. Estapé. Col·lecció família Marfà.

tant com el comunisme soviètic. A pocs mesos d'haver sortit el *Diari de Mataró*, l'empenta inicial queda frenada amb la implantació del Directori Militar del general Miguel Primo de Rivera, el 13 de setembre de 1923, que laminà les competències de la Mancomunitat de Catalunya fins a suprimir-la definitivament l'any 1925.

Amb responsabilitat, Marçal Trilla, quan arribava a casa després de la jornada de treball a Barcelona, es dedicava al diari fins a altes hores de la nit; l'agafava i es preguntava: —Avui s'ha publicat?— referint-se al seu article del dia. Sota la dictadura de Primo de Rivera, de vegades trobava el seu espai en blanc perquè no sempre passava la censura. Era com un duel amb elsensors, que l'obligava a activar l'enginy per poder dir les coses sense que se n'adonessin.

LA DICTADURA DEL GENERAL MIGUEL PRIMO DE RIVERA

El divendres 21 de setembre de 1923, la redacció del *Diari* publica: «Hem decidit suspendre la publicació del DIARI DE MATARÓ. En acomiadar-nos ara dels nostres subscriptors i lectors, els agraïm les atencions i la bona voluntat que han tingut amb nosaltres».

Aquesta és la nota que dona per tancada l'emissió del diari vesperí. A la redacció hi ha moments de dubte. No es publica durant unes setmanes i es reprèn amb prudència, patint la supervisió de la censura, que modifica contingut i orientació; la censura militar mutila articles sencers ratllats en negre o amb espais en blanc. S'afegeix una secció, «Sota el Govern militar», que informa

de les activitats del Directori Militar. Un enigmàtic «Al marge dels fets?» el 13 d'octubre, té continuïtat amb «Jo també he anat a l'exposició del moble» i «El més interessant de l'Exposició del moble»; són alguns dels encapçalaments dels articles. A poc a poc la secció torna a agafar cos i se'n treu suc. Com a bon periodista, Marçal Trilla sap donar resposta als problemes d'actualitat amb fina subtilitat. Amb l'adveniment del cop d'Estat, Trilla, amb trenta-sis anys, no abandona la direcció del rotatiu i marca les directrius per dotar l'encara tendre *Diari de Mataró* d'un ampli contingut, i elabora unes pàgines informatives molt completes; no deixa de ser simptomàtica, en aquest sentit, la consolidació de la secció «Al marge dels fets», que ja s'havia guanyat el degut ascendent dins la premsa local.

La censura condiona, però, i l'any 1924 no es publica «Al marge dels fets», fins que el novembre de 1925 reapareix la secció amb el títol ben explícit de «Continuïtat». La voluntat de l'equip redactor i el de gestió no decau. *Diari de Mataró* és ambiciós i no es conforma amb la crònica local i la gasetta, i presenta un periodisme de contingut i concreció, amb notícies del món i col·laboracions escollides de plomes reconegudes. El lector estava al corrent, així, dels successos més pròxims i dels esdeveniments internacionals. Els escrits de Marçal Trilla eren un compendi dels avatars de l'Europa d'entreguerres i de la inestabilitat local, nacional i estatal. D'amplis coneixements i exigent, la seva ploma donava per molt. Un estudi de Francesc Espinet i Burunat fa esment de la seva participació a *La Veu de Catalunya*, i mostra els grans progressos realitzats per la premsa comarcal els darrers anys i el respecte aconseguit a Barcelona (Espinet 1997: 191).

MARÇAL TRILLA, NOVEL·LISTA I TRANSDUCTOR

La passió d'escriure va portar Trilla a donar a llum *La miserable passió*, una primera novel·la editada de manera discreta, i també una adaptació de *La llàntia meravellosa d'Aladí*, il·lustrada per Lola Anglada i editada a l'Obrador Gràfic H. Abadal de Mataró. L'any 1927 va publicar la seva primera novel·la llarga, *Excelsior*, encapçalada amb els versos del poema de Joan Maragall del mateix títol. En aquest llibre sembla que volia seguir la línia del novel·lista Pierre Benoit, escriptor membre de l'Acadèmia Francesa, que va aconseguir un remarcable èxit amb novel·les de gènere aventurer a començaments del segle XX.

A la revista de Perpinyà *L'Éveil Catalan* del dia 1 de març de 1928 caracteritzaven així la novel·la *Excelsior*: «L'heroi del llibre de Marçal Trilla i Rostoll és un rodamón per amor. S'enamora a Barcelona d'una persona autèntica que té l'aparença d'una princesa fantàstica. Irma d'Eiland hauria de regnar en un petit estat situat a la frontera d'Alemanya i Rússia.» Marçal Trilla acompanya la novel·la amb dos referents espirituals: la poesia inicial de Joan Maragall, de la qual manlleua el títol, i una cita del músic Amadeu Vives, d'una conferència que havia donat a Mataró: *L'entusiasme és la sal de l'ànima*, a la S. A. L. (Societat Artística i Literària).¹

L'any 1925 Impremta Minerva edità el *Bloc Mataroní*, un calendari de l'any amb referències d'esdeveniments històrics de Mataró i l'entorn, en concordança amb el dia assenyalat, basat i ampliat amb els treballs de caràcter historiogràfic que s'havien anat publicant a càrrec de Francesc de Cabanyes i Prat. El 1926 se n'edita un segon volum amb temes més costumistes i populars.

El 28 de novembre de 1927, d'altra banda, s'estrena una Associació de Música de Mataró amb un concert al Cinema Modern i *Diari de Mataró* hi dona suport amb una primera editorial; les seves pàgines restaran obertes a la vida de l'entitat i als cicles de selectes concerts fins al 1932. Articles signats i editorials segueixen els alts i baixos de l'Associació en els set anys d'existència. També a les pàgines del *Diari de Mataró*, concretament el 12 d'agost de 1929, s'escriu sobre la formació d'una Associació Amics del Teatre: «He llegit que alguns homes de bona voluntat de la Societat Iris, on sempre hem vist esperits inquiets i devots de totes les ideologies coincidien en el desig expressat en les nostres planes».² Francesc Baladía, president de la inaugurada Associació, el gener de 1930, manifesta el seu reconeixement al *Diari* i a la Societat Iris: «Un i altra feren l'impossible per solidificar els fonaments».³

El 1930 Trilla publica una traducció simultània en català i castellà del conte *Alí Babà i els quaranta lladres*, amb dibuixos de Marià Ribas. En aquest període també publica alguna novel·la curta dins la col·lecció «La novel·la d'ara», com la titulada *La miserable passió*, de 1926. Entra a la redacció d'*El Matí*, diari d'orientació social i cristiana, fundat el 24 de maig de 1929, i col·labora en l'aparició del *Diari de Vich*, el maig de 1932, a requeriment de Josep Maria Masferrer.

Il·lustració de Lola Anglada a l'interior del llibre *La llàntia meravellosa d'Aladdí*, conte de *Les mil i una nits* adaptat en llengua catalana per Marçal Trilla, editat a Mataró per la impremta H. Abadal el 1926.

Marçal Trilla es decanta políticament per Unió Democràtica de Catalunya, partit democratacristià constituït el 7 de novembre de 1931 a partir del manifest del diari *El Matí*, on escrivia juntament amb Carles Cardó, Maurici Serrahima, Pau Romeva... Eren els primers mesos de la instauració republicana a l'Estat i en plena campanya de l'Estatut.

Trilla era membre d'una tertúlia literària a Barcelona, la Penya Hostal del Sol, al Passeig de Gràcia. «Una Penya iniciada els anys del Directori Militar del General Primo de Rivera, on es reunien escriptors poetes i periodistes, els dissabtes de les tres a les cinc de la tarda, amb bona participació de la premsa comarcal catalana, entre els quals Marçal Trilla, director del *Diari de Mataró* dels Marfà i autor d'una novel·la excel·lent, *Excelsior*».⁴ L'anècdota és que la Penya va decidir escriure una novel·la de la qual cadascú faria un capítol. Sembla que la idea no va prosperar. Segur que no fou per part seva, ja que no tenia un no. Va escriure a *La Publicitat*, *La Veu de Catalunya*, *El Diari Mercantil...*, també a l'òrgan d'Unió Democràtica de Catalunya, i no dubtà a fer costat a Manuel Carrasco i Formiguera —afusellat pel bàndol franquista el 1938 en judici sumaríssim— i la resta de dirigents de la UDC.

Coberta de la novel·la *Excelsior* de Marçal Trilla, il·lustrada per Marià Ribas i editada pel *Diari de Mataró* el 1927.

LA REPÚBLICA

Amb la nova conjuntura, *Diari de Mataró* procura mantenir una certa independència tot defensant els postulats liberals i conservadors que el caracteritzaven. Escriu Joaquim Casas: «A Catalunya, diaris com el de Mataró i com *El pla de Bages*, de Manresa, per citar-ne un sol entre tants, ens feien quedar molt bé» (Casas 1958: 91). *Diari de Mataró* manté la publicació d'articles d'escriptors de referència, tot incidint en l'actualitat internacional i fent un seguiment curós dels esdeveniments socials i polítics del moment. Marçal Trilla deixa de publicar «Al marge dels fets» una llarga temporada i es fa més present en articles i editorials, en la reflexió i exposició de la nova situació. És la veu principal en l'ideari en què es mou la publicació. Fa un encertat seguiment de l'Estatut de Núria, quan passa pel corró de Las Cortes, amb un estudi comparatiu molt aclaridor: Estatut de Núria, el dictamen parlamentari i el resultat final quan s'aprova. És el 1932.

Marçal Trilla, en aquests anys, viu, comenta i analitza la complicada situació política, que no deixa de ser estimuladora i preocupant alhora. Els articles que escriu són un al·legat d'exposició honesta. Hi manté un sentiment intrínsec de dignitat i no s'atura i és contundent davant l'actuació d'uns i altres.

marçal trilla i rostoll

excelsior

novel·la

Marçal Trilla, c. 1930. Col·lecció família Trilla.

Elogia la figura del president Francesc Macià. Abomina Hitler i també sent un menyspreu irritant per Mussolini. No entén el món soviètic i el posa al sac de les dictadures. Ell i el cos de redacció del *Diari* es mantenen en una posició molt allunyada dels corrents dictatorials.

Són anys d'agitació i la ciutat esdevé alterada. El *Diari de Mataró* procura mantenir la línia

informativa que ha seguit des del primer dia, d'actualitat i netament acostada a la vida ciutadana, amb una exposició editorial independent i republicana de caràcter conservador i catalanista, amb total suport a l'Estatut de Catalunya. És Marçal Trilla qui marca l'orientació del *Diari* amb cròniques on exposa la visió general del rotatiu. És, també, una persona interessada per la cultura i la seva activitat a Mataró. Se'l nota atent a qualsevol esdeveniment cultural, com per exemple la col·locació del retrat a l'oli de l'abat Dorda a la Galeria de Mataronins Il·lustres, obra del pintor Rafael Estrany. El *Diari de Mataró* organitzà una recaptació pública per portar una còpia del quadre al monestir de Poblet. L'acte d'ofrena al monestir fou a càrrec de Marçal Trilla com a director del periòdic. El seu discurs està publicat, íntegre, dins un article de tres pàgines titulat «Mataró a Poblet».⁵ La vida ciutadana d'aquests anys té un vaivé complex, desconcertant, i tot i així es procura donar cos a fets que l'honoren. La Fira de Mostres de Barcelona va designar Marçal Trilla com a delegat seu a la nostra ciutat.

Escriu Francesc Costa respecte al *Diari de Mataró*: «Tot i el seu suport indirecte a Acció Catalana mantenen l'actitud editorial independent que anirà evolucionant cap a positures més conservadores [...]» (Costa 1982: 199). El 1935, Marçal Trilla es decanta per Unió Democràtica, partit català i republicà d'ideologia democratacristiana, recentment fundat. «El 27 i 28 d'abril de 1935, dins el tercer Congrés, s'hi aborden les ponències següents: "Política comercial" (Miquel Coll i Alen-

DIARI DE MATARÓ

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ
Barri de Barcelona, 18 - Telèfon n.º 255
ANY XIII — DILLUNS, 14 OCTUBRE 1935 — NUM. 3643
NÚMERO SOLT: 15 cts.
SUBSCRIPCIÓ: 2'50 PESSETES MES

Mataró a Poblet

El gran èxit de la Diada

Tots els actes celebrats pels mataronins a Poblet en homenatge al Fill Il·lustre de la Ciutat, Abat Francesc Dorda, revestiren una gran solemnitat i foren viscuts en mig d'un entusiasme sincer

La presència de les autoritats civils i eclesiàstiques donà més relleu a la Diada

El *Diari de Mataró* va encapçalat una subscripció pública per lliurar al monestir de Poblet una rèplica del quadre de l'abat Dorda exposat a la galeria de mataronins il·lustres.

torn), “Obres públiques” (Emili Canals), “La política municipal” (Ignasi Maluquer, Isidre Palmada i Antoni Brunet), “Declaracions sobre qüestions d’actualitat” (Joan B. Roca i Caball, Josep Carbonell i Joan Mitjavila) i “Corporativisme” (Josep Cirera i Soler i Marçal Trilla)» (Raguer 1976: 264).

La República esdevé una catarsi col·lectiva. Hi ha unes posicions irreductibles difícils de conciliar. El *Diari de Mataró* celebra l’adveniment de la República i procura mantenir-se moderat i independent. Marçal Trilla escriu sobre la ciutat, el país i la inestabilitat, nacional i internacional, cada vegada més amenaçadora. Amb alts i baixos, els programes governamentals són de radical confrontació. En els seus articles hi ha desencant. Amb la defunció de Francesc Macià, el president símbol, a poc a poc la incomprensió és general, amb un component de creixent irreligiositat, cosa que somou els esperits conservadors. Marçal Trilla defensa l’autonomia catalana davant els atacs indiscriminats a les Cortes espanyoles. Quant a política internacional, el desespera l’ascens del nazisme hitlerià i l’arrogància imperialista de Mussolini, així com la consolidació de la Rússia soviètica. Les sòlides conviccions d’humanisme cristià i el profund respecte a les doctrines socials de l’Església el marquen en aquesta època.

En el cop d’estat del 18 de juliol de 1936, al *Diari de Mataró*, després de tres dies de no sortir, s’hi escriu: «Visca la República!! [...] Les forces lleials al règim i a la legalitat, ajudades dels militants de totes les organitzacions obreres i polítiques del Front Popular, aixafen els traïdors amb un coratge i una decisió exemplars».⁶ Així les coses, el dia 23 de juliol surt el primer número del diari *Llibertat*. Desapareix la capçalera del *Diari de Mataró*. El Comitè s’ha adreçat a la direcció d’Impremta Minerva per tal de comunicar-li la conveniència de posar la impremta i la direcció del *Diari de Mataró* sota control de persona de confiança. «Al marge dels fets» va emmudir.

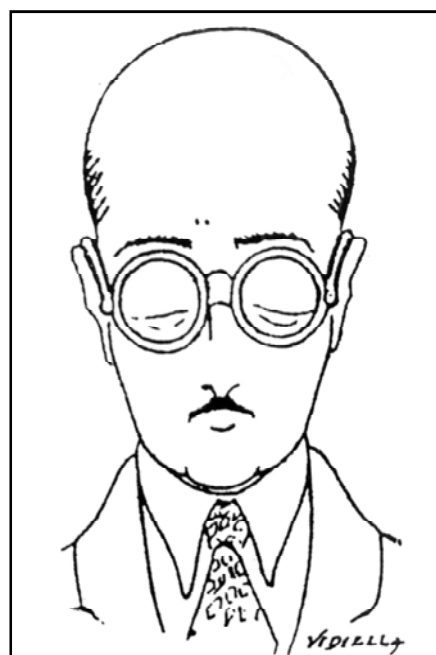
El *Diari de Mataró* canvia, així, de mans, passa a nomenar-se *Llibertat*, diari de combat més d’acord amb les circumstàncies del moment, i Trilla deixa de col·laborar-hi, al mateix temps que interromp tota activitat literària. Els darrers articles que havia publicat al *Diari de Mataró*, intitulats «Estampes a Madrid», eren d’unes estades a la capital espanyola. L’últim, «Madrid, estiu de 1936», era la premonició crua d’una desfeta a tocar, expectant i insegura. Es publicava el 14 de juliol, pocs dies abans de la sublevació militar.

LA GUERRA I LA DICTADURA FRANQUISTA

En els anys de guerra es margina la premsa més conservadora i de tendència catòlica. Marçal Trilla és gran, s’apropa a la cinquantena, i es reclou a casa. El seu fill Tomàs és destinat al front, tot agafa una anòmala incertesa. La família Trilla Duran, com tantes altres, viu el desconcert, la precarietat i l’angoixa. Ell segueix i pateix els avatars del conflicte tot esperant que passi el malson.

Amb la victòria del general Franco, les accions revolucionàries són castigades implacablement, amb duresa venjativa, i el periodisme en català no té cap mena de sortida. Hi ha un ostracisme obligat que exigeix reinventar-se i adaptar-se a la nova situació, cosa a què en el món del periodisme no tothom hi està disposat. Trilla, químic, s’aboca plenament a la seva professió. Reapareix un *Diario de Mataró*, ara en castellà, «al Servicio de la Falange y de las JONS» i ell hi escriu alguns articles, de política internacional, ja que acabava de començar la Segona Guerra Mundial. Per aquell temps, anava sovint al Marroc, d’on es podia proveir de premsa internacional que li permetia obtenir informacions de primera mà.

Diario de Mataró es converteix en *Mataró* el 16 de març de 1948, d’aparició trisetmanal. Marçal Trilla hi col·labora en l’edició d’un extraordinari dedicat al centenari del Ferrocarril Barcelona-Mataró, primer de la península. Hi escriu una documentada història del ferrocarril: «El gran invento del siglo XIX. Cien años de ferrocarril».⁷

Marçal Trilla caricaturitzat per Eusebi Vidiella Morató.

Notes biogràfiques, cites, estadístiques, gràfics..., hi són disposats amb precisió ordenada i bon ofici. La introducció i l'epíleg estan impresos en lletra cursiva. Jorge Marín, des de la BBC de Londres, li va demanar un treball sobre el tema, que es va llegir uns dies després en l'emissió catalana que es feia a l'emissora britànica.⁸

Amb la família, Trilla es trasllada a Tànger, llavors port franc administrat internacionalment, amb la idea d'instal·lar-hi una refineria de sucre. Hi residiren uns anys i en aquest període es va allunyar de tota activitat literària. La independència del Marroc l'any 1956 i la proclamació de Hassan II com a rei el 1961, creen un clima d'inestabilitat per a tots els estrangers, que d'alguna manera es va anar aguantant fins a la mort de Muhàmmad V. Amb grans dificultats per als residents estrangers, la família Trilla Duran decideix tornar a Mataró.

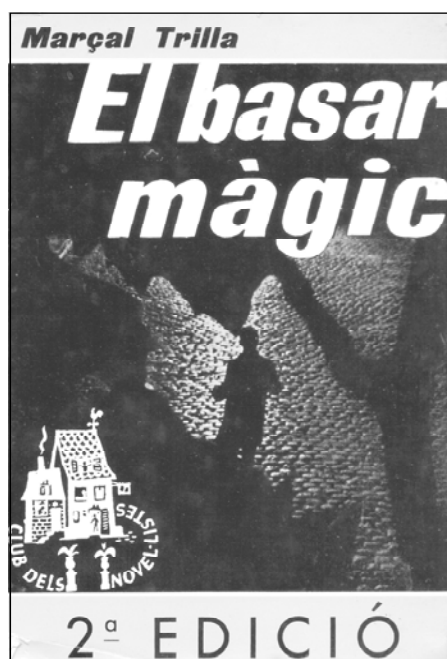
RETORN A MATARÓ

S'instal·len a la part baixa de la ciutat, a prop de l'estació del ferrocarril, al carrer de Lepant. El fill, Tomàs Trilla i Duran, ha format família, amb una filla, Isabel Trilla i Soler. Anna Maria, la filla de Marçal i Beneta, ingressa en una comunitat religiosa. Marçal Trilla emprèn una de les èpoques seves més fecundes literàriament parlant. Es retroba amb antics coneguts i reviu l'escriptura amb serena passió. Al fons documental de Rafael Tasis i Marca, s'hi troba una carta de Marçal Trilla on li comenta que li va agradar l'obra *Història d'una Penya Literària*, que li fa pensar en la Penya de l'Hostal del Sol.

Reprèn la vocació literària —dubto que l'hagués deixada del tot— i tradueix, per a la col·lecció Concili Vaticà II, l'obra d'Ives Congar, teòleg francès empresonat en la França ocupada pels nazis, que anys després va ser cridat pel Papa Joan XXIII. També trasllada al català el *Sant Agustí* de Giovanni Papini, escriptor italià declarat ateu i convertit al catolicisme, amb l'escàndol d'uns i altres. Tradueix al català *bestsellers* com *Les sandàlies del pescador* de Morris West i *Èxode* de Leo Uris, i diverses obres per a Editorial Estela, com *Maritain en nuestros días*. Fa correccions d'estil i pròlegs d'altres llibres; i, a banda d'un diccionari català-castellà per a l'Editorial Mateu,

Marçal Trilla amb la seva filla Anna Maria. Tànger, 1958. Col·lecció família Trilla.

Sobrecoberta de la segona edició del darrer llibre de Marçal Trilla, la novel·la *El basar màgic*, editada a Barcelona pel Club Editor dins la col·lecció «El Club dels Novel·listes» (vol. LI) el 1970.

escriu dos contes per a *Tele-Estel*, el darrer publicat després de la seva mort. Entretant, i sense que ningú en tingués notícia, escriu la seva darrera novel·la, *El basar màgic*, que guanya el Premi Víctor Català als Jocs Florals de Carraques de 1966 i és editada pel Club dels Novel·listes. Se li concedí un import de 100 \$, que va anar a recollir a Barcelona a les Galeries Sira. Va ser el seu darrer acte social. La seva neta, Isabel Trilla, explica que hi va anar molt il·lusionat.

HA DEIXAT RECORD

Marçal Trilla va morir el 22 de març de 1967 a Mataró. Les exèquies es feren a l'església parroquial de Sant Josep. *Mataró Periódico del Maresme* anunciava el seu decés dies després, el 30 de març: «Periodista agudo i de fina sensibilidad, dirigió el *Diari de Mataró* desde su fundación, el 1923, hasta la interrupción de la publicación en 1936, al iniciarse la guerra civil».⁹ A l'abril una altra nota feia saber el ressò que havia tingut a la premsa barcelonina, que glossava la personalitat literària i humana del periodista Marçal Trilla, i que el setmanari *Tele-Estel* publicaria la seva darrera narració, enviada poc abans de la defunció.

Era un home molt poc donat a parlar d'ell mateix i no va conservar originals ni edicions de res del que va escriure, la qual cosa fa que no es pugui reconstruir tota la seva tasca periodística i literària. Sols en tenim constància per l'obra publicada a llibres i diaris. A Mataró hi deixà amics, persones que li tenien una grata consideració, el valoraven i l'admiraven. Antoni Marfà i Serra li havia obert les portes, i entre ells fructificà una molt bona amistat. Va saber, Antoni Marfà, veure-hi capacitat, coneixement i, sobretot, honestedat i entusiasme per tirar endavant un diari ambiciós, democràtic i catalanista. Una amistat que es perllongà per sempre.

El bon record de la seva persona és ampli i socialment divers. Persona respectable, hi ha qui encara el recorda. He parlat amb gent que l'havia vist tot passejant per la ciutat. Lluís Josep Comeron, guionista i director cinematogràfic, el recorda com un *gentleman*, elegant i amb aire de dignitat. Marià Ribas i Bertran, avui honorat a la galeria de Mataronins Il·lustres de l'Ajuntament de Mataró, va deixar escrit: «En Marçal sempre fou molt cordial de tracte. La seva persona emanava una agradable distinció. Fou literat de vocació i de temperament, que manifestava amb esplendidesa en els seus articles periodístics apareguts en *La Veu de Catalunya* o en *El Matí*, o també en altres periòdics, però sobretot en la constant participació al *Diari de Mataró*».(Ribas 1994: 10)

Jesús Quadrada i Calvó, escriptor mataroní, l'any 1980 publicà un recull d'escrits on cita Marçal Trilla en un dels apartats: «Una altra personalitat dins l'àmbit de la ciutadania mataronina, va ser el polígraf Marçal Trilla i Rostoll. Dotat d'una ploma subtil i elegant, va aportar al nostre periodisme, mataroní, una categoria insuperada. Va ser un home de gran bondat, d'una extremada civilitat i cortesia.

Un cavaller en tota l'extensió de la paraula. L'empremta que va deixar en aquell *Diari de Mataró* era la d'un director a l'altura dels més importants del país. Per això i per la seva amistat inoblidable, aquest meu homenatge és cordial i sinceríssim» (Quadrada 1980: 162-163).

L'escriptor Joaquim Casas, de jove va tractar Marçal Trilla. Casas es va integrar al cos de redacció de *Llibertat*, el diari que va suplir el *Diari de Mataró* els anys de guerra. A les antípodes dels posicionaments conservadors de Marçal Trilla, l'any 1958 escrivia: «[...] bon escriptor, redactava cada dia una secció, impresa en cursiva, titulada "Al marge dels fets" que signava "Marçal". Amb el seu "marge", el senyor Trilla tocava moltes tecles, des de la literatura a l'alta política. Em fa l'efecte que es creia una mica Xènius, el del "Glossari": si bé no arribava a tant» (Casas 1958: 89). Anys després, Casas, al diari *Avui* —primer diari editat en català després de la dictadura franquista— escriu un elogiós article sobre el periodista Marçal Trilla.

VALORACIÓ DEL SEU PAS PEL *DIARI DE MATARÓ*

La figura de Marçal Trilla al capdavant del *Diari de Mataró* és d'una gran importància, no prou divulgada. Avui és fàcil deixar en el racó de l'oblit un diari que fou molt valorat i considerat una de les publicacions més aconseguïdes del periodisme comarcal a les primeres dècades del segle XX. Una època que s'ha reconegut com la més fecunda de la premsa escrita en català fora de Barcelona, de la Catalunya escampada al llarg i ample del territori. El *Diari de Mataró* va ser un diari modern, d'ampli contingut i amb disposició d'introduir-hi la més rabiosa actualitat. Finances, agricultura, literatura, art, esports..., estaven al servei del lector, junt amb l'actualitat del dia, com a qualsevol premsa de la capital. Col·laboracions d'intel·lectuals i polítics prestigiosos, plomes de molta categoria... Marçal Trilla hi brillà amb llum pròpia, era tot un senyor —se m'ha comentat més d'una vegada.

El *Diari* va sobreviure per damunt de conjectures i transicions: el rigor de la censura els anys de la Dictadura de Primo de Rivera, la caiguda de la Monarquia, l'entrada de la República i el vaivé revolucionari amb alternança de signe contrari, són tractats sempre des d'una posició democràtica, catalanista i d'un sincer humanisme cristià. Com remarca Francesc Costa i Oller: «La posició independent del *Diari*, que va arribar a incloure a les seves pàgines articles d'elements radicals, va

contribuir a una polèmica amb *Pensament Marià* que va criticar aquestes liberalitats ideològiques» (Costa 1982: 199). Marçal Trilla, en ple franquisme, callà amb un ostentós silenci, que va anar deixant a poc a poc amb esperit de servei. Ho portava a dins i, com tantes altres persones en aquest país

nostre, s'hi dedicà després de l'activitat professional, sense deixar de banda l'exigència i la feina ben feta. Així se m'ha comentat i així ho veig.

FRANCESC MASRIERA I BALLESCÀ

APÈNDIX:

ALGUNS ARTICLES DE LA SECCIÓ «AL MARGE DELS FETS»

La columna «Al marge dels fets» (1923-1936) és un compendi de bon periodisme: el comentari amb aplicació del sentit crític en el seu moment històric. Els articles de Marçal Trilla van per aquest camí, són sòlids i sincers en un període agitat, quan es donen fets i circumstàncies que alteren la vida dels conciutadans, amb transformacions polítiques, econòmiques i culturals d'alta conflictivitat. Persona de vasta cultura, Trilla seguia els moviments econòmics, culturals i estratègics amb seriositat i coneixement, des de l'àmbit local fins als esdeveniments internacionals més noticiables.

Trilla va escriure a la secció «Al marge dels fets» un total de 1.712 articles, en què va obviar poques coses del que es coïa en aquells moments, i en ells s'encara amb la notícia local o internacional sense complexos. Perquè estimava Mataró, s'hi casà, hi va viure i hi morí, però alhora era una persona cosmopolita, treballava i mantenia bones amistats a Barcelona, viatjava i s'interessava per tot. Va escriure sobre Mataró, és clar que sí. El que no es trobarà en els seus «Al marge dels fets» és una dedicació plena als temes locals: els inclou espaiadament, entre un article sobre la Xina i un altre que descriu molt bé el sapastre d'en Mussolini. No és com l'admirat Joaquim Casas, que respirava mataronisme

fins i tot en el punt i a part. Es una crítica a Trilla? No, de cap manera: els seus escrits m'han servit, i així vull mostrar-ho, un recorregut històric del que succeïa i interessava, amanit amb l'observació d'un periodista disposat a fer-se entendre.

Fer una seleccionada recopilació indicativa i analítica dels articles pot ajudar a comprendre en quins espais es va moure. Tot seguit en transcriu cinc de l'any 1928, amb unes breus introduccions per situar el fet o la circumstància que el motivà a escriure'ls. En certa manera són història d'aquells anys d'entreguerres. Els articles escollits podrien ser uns altres: la diversitat dels temes de què tracten i el seu ampli enfocament no ajuden a fer-ne una selecció concreta. He procurat seguir l'agitació d'aquells anys per situar-nos-hi: els avenços tecnològics, els trasbalsos econòmics, les dures i discriminatòries ofertes polítiques, els estats que venen i se'n van, les innovacions culturals i socials, les modes, els dubtes i contratemps que tot plegat comporta, etc.

Els textos es mantenen tal com es van publicar, sense alterar-los gramaticalment, però havent-los aplicat una pura correcció ortogràfica. He afegit unes notes introductòries en cursiva a l'inici dels articles.

«ARA ÉS DE DEBÒ» (dijous 12 de gener de 1928)

La planificació urbana de l'artèria central de la ciutat, Riera i Rambla, ja té el beneplàcit municipal. El consistori de l'alcalde Antoni de Palau i de Simón li ha donat carta blanca. La Rambla es transformarà en bulevard amb tramvia inclòs i l'Escola Pia de Santa Anna aixecarà una senyorial portalada a la banda que dóna a la Creu de Terme. Com en tota innovació, hi ha crítiques i controvèrsies: hi ha qui es considera afectat i hi ha qui ho veu com una millora substancial pel bé de la ciutat. El tramvia Mataró-Argentona, preocupació per a uns i signe de modernitat per a la resta, donarà vida a ambdues poblacions i facilitarà la intercomunicació, de manera que, ben aviat, resultarà un enginy de transport familiar entranyable. Amb una cançó popularitzada que es coneix arreu.

L'Ajuntament, a la fi, s'ha decidit a escometre la conversió de la Rambla en «boulevard». És qüestió de pocs dies, sembla, car en una sessió celebrada a darrers

d'any s'acordà intimar els propietaris dels quioscos establerts a fer-los desaparèixer i anunciar una subhasta per arranar els arbres del Camí Reial.

Hi ha també la resolució sobre certes modificacions que s'han de fer en la instal·lació definitiva del Tramvia d'Argentona.

Tot plegat ens demostra que ara s'emprèn en ferm la reforma d'aquell indret de la ciutat. Ja, temps enrere, abans de convocar el concurs, vam veure com queien uns quants arbres del capdavall de la Rambla i com construïen una vorera ampla davant del Clavé. Aleshores ja vam comprendre que un dia o altre la Rambla desapareixeria. Després hem observat les diverses incidències que s'han produït, l'intent d'emprèstit, el pressupost extraordinari, la protesta de les entitats econòmiques, patronals i obreres, la intervenció del Delegat governatiu i el propi governador. Res de tot això no ha estat prou per aturar l'intent de destruir la Rambla.

Així, doncs, acomiadem-nos-en. Dintre de pocs dies els arbres cauran als cops de la destralt tan terribles com els del Destí i els quioscos desapareixeran. El pas central, la veritable Rambla, es convertirà en un carrer pel qual circularan els tramvies i els carruatges com en els grans «boulevards» de París. A la paret del Col·legi dels PP. Escolapis hi col·locaran una font monumental.

Si tingués en aquest moment la inspiració poètica d'un Espronceda compondria un adéu elegíac a la Rambla.

«JULI VERNE»

(dimecres 8 de febrer de 1928)

Quants adolescents, i lectors no tan joves, han gaudit les narracions d'aquest escriptor francès, Jules Verne, que va concebre un imaginari món futur que sovint s'ha fet realitat! Ell va saber lligar els seus coneixements científics i geogràfics, sobre la fauna, la botànica, l'astronomia... amb unes descripcions entenedores, acompanyades d'un relat àgil i interessant, les quals donaven peu a obrir la ment imaginativa i curiosa dels joves lectors. Les seves obres, conegudes arreu, han estat de capçalera de lectura juvenil en successives generacions, atretes per una inventiva que estimula a no abandonar la lectura.

Avui fa cent anys que va néixer a Nantes aquest famós escriptor. Entre les notes que tots els diaris i publicacions insereixen recordant aquesta data no vull que hi manquin uns mots meus com una humil violeta desfullada damunt la tomba de l'escriptor que em feu sentir les primeres emocions literàries.

Recordo que el meu pare per premiar la meua aplicació va prometre regalar-me alguna obra de Juli Verne, segurament per fer-me fruir de les sensacions seves en llegir-les per primera vegada.

Però com que no la tinc m'aconso amb aquelles paraules d'un altre clàssic castellà adreçades al Cid, el gran guerrer de l'època, qui deia: «Cosas veredes, el Cid, / que faran fablar las piedras.»

Jo no sé si les pedres parlaran de tot això. Però el que és la gent ja fa dies que té tema per a llargues converses.

Vaig esperar amb delit que la prometença es complís i un bon dia el meu pare va comparèixer amb *L'illa misteriosa* i el *Viatge de la terra a la lluna*.

No sé com explicar l'interès i la fruïció amb què vaig llegir aquelles obres i altres plenes de fantasia i d'emoció. L'escriptor descabdellava la seva relació amb demostracions científiques com si volgués convèncer el lector de la possibilitat real que podia assolir la seva imaginació. Aquells moments no es paguen amb res. I he vist que el meu fill ha experimentat unes sensacions iguals en posar-li a l'abast alguna de les obres de Verne.

Ara, els temps han portat noves modes. Nombrosos imitadors han vingut a desacreditar les novel·les de Juli Verne, malgrat que cap no hagi sabut donar a llurs produccions l'interès que ell sabia. I molts, atacats de pedanteria modernista, blasmen la producció verniana. No vull ni llegir aquests blasmes ni assabentar-me que existeixen. Sien o no sien encertats no vull escatir-ho. Solament vull retre ací l'homenatge del meu agraïment a Juli Verne, l'home qui ha fet vibrar primerament les fibres sensibles del meu ésser amb les seves relacions fantàstiques i ingènues.

«EL TEMPS I L'ESPAI»

(divendres 16 de març de 1928)

La ciutat vol i dol, les obres transformadores de la Rambla tenen detractors i defensors. L'alcalde, Antoni de Palau i de Simón, i tot el consistori s'ho prenen seriosament. Les protestes, però, alteren la vida local i no hi ha lloc on no se'n parli: del bulevard, de la instal·lació d'un tramvia Mataró-Argentona, la supressió de dues rengleres de plàtans i d'una prevista font a l'espai enderrocat entre la Creu de Terme i el Col·legi dels Escolapis de Santa Anna, que no es realitzarà a causa de la construcció d'una gran portalada d'entrada al pati de l'escola. Al cafè, al mercat, a la fàbrica... és la política al carrer i, en certa manera, un succedani de l'altra, més controlada. Aquests anys es fa molta obra pública i la ciutat ofereix un estat permanent de transitorietat.

Hi ha res més relatiu que el temps? Segons per qui passa ràpid i inexorable o bé lent i pesat. Hi ha persones i pobles joves i vells i mantes vegades llur joventut i llur vellúria no està d'acord amb els anys que compten. Molt sovint haureu sentit a dir d'una persona d'edat: «És una criatura!» O bé d'un noi: «Sembla un home gran!» I és que les primeres encara no s'han adonat que han passat els anys. Per a elles el temps ha estat un espai curtíssim que han recorregut d'una gambada. En canvi per als altres cada minut és d'una llargària enorme i tenen temps de pensar en tot i de desprendre una gran dosi d'equanimitat.

Amb els pobles s'esdevé el mateix. N'hi ha que tenen una història reblerta de fets més o menys cabdals i no obstant encara sembla que es trobin a la primera

infantesa fent contrast amb aquells que en plena joventut han assolit un grau de maduresa envejable.

Aquestes reflexions, potser per associació d'idees, me les ha suggerit el cas següent:

Ahir va venir a visitar-me un bon amic que tinc a Praga. De temps ha que ens coneixem: d'abans de la guerra, i ja aleshores em parlava del dia que la seva pàtria assoliria la llibertat. Però mai no havia estat a Mataró fins ahir. Vam sortir a passejar i en arribar a la Rambla, de sobte va demanar-me:

—Que és molt antiga la vostra ciutat?

—Certament —vaig respondre—. El seu origen és de l'època romana.

El meu amic obrí uns ulls com unes taronges. Després, tot seriós, va dir:

—I en tants anys, encara no heu tingut temps d'acabar-la?

El vaig agafar pel braç i sense respondre, me'l vaig endur.

«HENRIK IBSEN»

(dimarts 20 de març de 1928)

El dramaturg noruec Henrik Ibsen (1828-1906) va ser conegut a Catalunya per les seves obres d'un marcat accent de realisme social, el qual havia alterat el teatre europeu de la segona meitat del segle XIX. En aquest context la intel·lectualitat, sorgida a les darreries del moviment modernista a casa nostra, va dedicar temps i esforç a donar a conèixer les seves obres amb traduccions. Remarcables escriptors ben coneguts de la literatura catalana traduïren el món social de Henrik Ibsen i va influir molt en l'obra humanista i vitalista d'Ignasi Iglésias, que donà força i contingut a un teatre català social que s'apartava dels cànons romàntics i costumistes. A Mataró, les obres d'Ignasi Iglésias es representaren a la Casa del Poble, a la Societat Iris i a associacions civiropulars.

Avui fa cent anys que va néixer aquest gran escriptor a la petita vila de Sklen a Noruega. Tots els diaris dediquen a la data commemorativa articles

i biografies signats pels noms més prestigiosos de la República de les Lletres, tal com s'escau en homenatjar una figura de fama universal.

No obstant, l'obra del Temps no ha estat inútil i al cap dels anys ens ha fet veure des d'un punt d'albir apropiat el valor exacte de la producció ibseniana. Sempre recordaré la impressió que em causà, gairebé adolescent, la representació d'*Espectres* i més tard de *Casa de nines* que ara em semblen, de tan atrevides, candorosament infantils.

Ibsen era una època, una època inflamada de lirisme que ja ha passat. Tot tenia un aire transcendental, declamatori, utòpic, quan la gent creia factibles les gran utopies que Ibsen dibuixava amb una crueltat ingènua. Els dies han anat destriant el que era bo i el que era dolent i n'ha quedat senzillament la literatura nòrdica, forta i aspra que ens presenta personatges d'un realisme colpidor i malfaltís, anguniejats i torturats d'un pessimisme atúdor, com l'atmosfera boirosa que respiren.

«EL PROCÉS DE COLMAR»

(dissabte 5 de maig de 1928)

Els pobles fronterers dels grans Estats són sovint camps d'operacions bèl·liques, on es dirimeix de qui depenen, a qui pertany el territori, el qual avança o recula al marge de la voluntat dels que l'habiten. Els límits condicionen la subordinació a un Estat o altre i els accidents geogràfics, un riu, una serralada..., són el marc físic que defineix la propietat. El cas d'Alsàcia és un exemple clar d'una col·lectivitat disputada per uns veïns poderosos. Acabada la guerra francoprussiana, el 1870, Alsàcia fou annexionada a l'imperi alemany, i després de la Primera Guerra Mundial (1914-1918) passà a formar part de França. Annexionada de nou a l'entrada de l'exèrcit hitlerià, el 1940, i acabada la Segona Guerra Mundial, el 1945, tornà a ser francesa amb la victòria dels aliats. Avui és inclosa al Departament del Gran Est de la República de França i a la capital, Estrasburg, s'hi troba el Parlament Europeu i el Tribunal de Drets Humans d'Europa.

Després de les eleccions franceses, l'afer al qual dona la Premsa europea més importància és el procés dels autonomistes alsacians. Les sessions han arribat, pel que es veu, fins al patetisme, com per exemple, la d'abans d'ahir en la qual el defensor del doctor Ricklin, cap del moviment, va llegir un document sensacional. Era un retall d'un diari alsacià del mes de gener de 1918 on s'extractava el discurs del tinent Coen, alsacià incorporat a l'exèrcit alemany, qui va dir que Guillem II era l'«emperador de la pau» i que la culpa de la continuació de la guerra era dels aliats. I l'antic tinent Coen era, en la sessió d'abans d'ahir, el magistrat que seia a la dreta del president del Tribunal. Cas, evidentment, dramàtic fins a la tragèdia que a nosaltres ens faria esgarrifar si no estéssim força acostumats a presenciar, d'un quan temps ençà, tragèdies semblants.

El Govern francès ha tingut la inesperada sorpresa de veure sortir triomfant de les urnes, mentre estava

detingut a la presó, el doctor Ricklin, processat, segons diuen les notes oficials, «per complot contra la seguretat de l'Estat». I en el curs de les declaracions s'ha demostrat que no ha existit tal complot. El doctor Ricklin ha defensat les seves teories autonomistes a la llum del dia i darrerament ha manifestat que tractava de crear un Estat que servís de barrera entre Alemanya i França per tal d'evitar una topada, declaració que demostra una tàctica política i un coneixement de la política internacional que els governants francesos no posseeixen.

El centralisme francès és, avui per avui, d'un anacronisme colpidor. L'actitud que empra respecte del desig de llibertat i de pau de l'Alsàcia és la de l'home que ha perdut la serenitat i veu fantasmes per tots els racons. I l'únic que obté amb aquesta conducta és congriar en contra seu la voluntat d'un poble que espera la guerra per trencar les cadenes de l'esclavitud i ara passa per la terrible desil·lusió de veure que els grillons subsisteixen. Solament han canviat de color.

NOTES

- 1.- La S. A. L. era una societat cultural presidida per Antoni Marfà en una primera època. Tenia la seu al carrer Nou.
- 2.- *Diari de Mataró*, 29 d'agost de 1929, p. 1.
- 3.- *Diari de Mataró*, 4 de gener de 1930, p. 1.
- 4.- Fragment extret de l'edició privada d'*Història d'una penya literària*, escrita l'any 1965 per Rafael Tasis. Arxiu Nacional de Catalunya.
- 5.- *Diari de Mataró*, 14 d'octubre de 1935, p. 1-3.
- 6.- *Diari de Mataró*, 22 de juliol de 1936, p. 1.
- 7.- *Mataró*, 28 d'octubre de 1948, p. 49-63.
- 8.- El periodista Josep Manyé i Vendrell (1908-2000), exiliat a Anglaterra, va fer emissions en català des de la BBC de Londres els anys 1947-1957, amb el nom de Jorge Marín.
- 9.- *Mataró Periódico del Maresme*, 30 de març de 1967, p. 4.

BIBLIOGRAFIA

- CASAS (1958): Joaquim Casas i Busquets, *Cel·luloide ranci*. Palma de Mallorca: Editorial Moll.
- COSTA (1982): Francesc Costa i Oller, *La premsa a Mataró 1820-1980*. Mataró: Caixa d'Estalvis Laietana i Editorial Rafael Dalmau (Premi Iluro 198).
- ESPINET (1997): Francesc Espinet i Burunat, *Notícia, Imatge, Simulacre. La recepció de la societat de comunicació de masses a Catalunya, de 1888 a 1939*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona. Servei de publicacions.
- QUADRADA (1980): Jesús Quadrada i Calvó, *Anar fent...!* Arenys de Mar: Impremta Santa Maria.
- RAGUER (1976): Hilari Raguer i Suñer, *La Unió Democràtica de Catalunya i el seu temps (1931-1939)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- RIBAS (1994): Marià Ribas i Bertran, «Admirable tertúlia», *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*, 49, p. 7-13.
- TORRENT / TASIS (1966): Joan Torrent / Rafael Tasis, *Història de la premsa catalana*. Barcelona: Editorial Bruguera.